

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної організації
«Український національний офіс
інтелектуальної власності та
інновацій»
від 28.03.2024 № 44/2024

Дорожня карта регіональних інноваційних хабів¹

Інноваційні екосистеми можуть генерувати економічні, фінансові та соціальні вигоди для регіонів. Однією із форм об'єднання стейкхолдерів на рівні регіону є **регіональні інноваційні хаби** – елементи інноваційної інфраструктури, які діють у формі юридичної особи, або групи юридичних осіб на підставі договору (без створення юридичної особи), з метою формування сприятливих умов для розвитку та підтримки інновацій на засадах активної взаємодії держави, науки та бізнесу.

Необхідність заснування таких хабів є особливо актуальною з огляду на потребу в стимулюванні інновацій, інтелектуальної власності та креативності, підвищення конкурентоспроможності економіки регіонів.

Такі хаби можуть мати сильну ідентичність, що ґрунтується на чітких прагненнях і перспективних цілях, які викликають інтерес і підтримку з боку стейкхолдерів. Це створює їх ціннісну пропозицію та дає підґрунтя для визначення короткострокових і довгострокових показників успіху.

Бенефіціарами регіонального інноваційного хабу може бути певна соціальна група/групи населення або категорії/галузі бізнесу чи сфери господарської діяльності, проблеми та/або потреби якої потрібно вирішити/задовольнити на рівні регіону завдяки функціонуванню такого хабу.

Стейкхолдерами регіонального інноваційного хабу можуть бути представники соціальних груп населення, інститутів громадянського суспільства, науки та бізнесу на рівні регіону, інтереси яких задовольняє діяльність регіонального інноваційного хабу; ті, які беруть безпосередню участь у його функціонуванні; а також ті, які є фахівцями у сфері інтелектуальної власності та інновацій (експерти).

Учасниками регіонального інноваційного хабу є ті учасники інноваційного процесу, які беруть безпосередню участь у його створенні та функціонуванні на підставі договору про партнерство.

¹ Ця Дорожня карта є покроковою інструкцією для учасників інноваційної екосистеми, які мають на меті створити регіональний інноваційний хаб, та має допоміжний і рекомендаційний характер.

Основна задача регіонального інноваційного хабу – на рівні регіону об'єднати основних учасників інноваційного процесу для збільшення ефективності інноваційної діяльності та підвищення інноваційного потенціалу з метою створення можливості для інноватора отримати весь спектр послуг на будь-якій стадії інноваційного процесу в межах однієї структури. Під регіоном може розумітися масштаб як об'єднаної територіальної громади, області, так і декількох суміжних областей.

Регіональні інноваційні хаби сприяють інноваціям шляхом підтримки досліджень та розробок, здійснення комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності та трансферу технологій, а також заохочення інвестицій в економіку регіону та створення нових робочих місць.

Приклади ефективної роботи інноваційних хабів можемо спостерігати в різних країнах світу.

У США регіональні інноваційні хаби, що охоплюють науково-орієнтовані сектори, починаючи від аерокосмічної галузі, закінчуючи науками про життя, привертають увагу та інвестиції.

Річний приріст продуктивності в інноваційних галузях США становив у середньому 2,7 відсотка з 1980 року – це майже вдвічі більше, ніж у всіх інших галузях. На інноваційні галузі припадає 60 відсотків експорту США².

Регіональні інноваційні хаби мають 80 відсотків патентів і залучають працівників із заробітками вище середнього, створюючи ще більше робочих місць для громад, де вони розташовані. Регіони, які мають інноваційні хаби, перевершують інші регіони в економічному, фінансовому та соціальному аспектах.

Наприклад, успішно працює інноваційний хаб, створений у США Технологічним інститутом Джорджії, що дістав назву Хаб знань. Інноваційний хаб Cortex у Сент-Луїсі став інклюзивним економічним двигуном для регіону, а Бостон є яскравим прикладом екосистеми, яка базується на амбітній меті: «визначити своє місце, людей і мету як столицю наукової революції». Інноваційний хаб Arizona State University Scottsdale сприяв економічній діяльності регіону на суму 1,3 мільярда доларів на рік шляхом інкубації та фінансування стартапів³.

ЄС також має успішні практики хабів. Так, у Європі функціонує єдиний інноваційний простір, об'єднаний Рамковою програмою Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» за кластерним підходом. Перший інноваційний хаб на території Східної Європи з програмою фінансування в

² <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/building-innovation-ecosystems-accelerating-tech-hub-growth/>

³ <https://www.mckinsey.com/industries/public-sector/our-insights/building-innovation-ecosystems-accelerating-tech-hub-growth/>

розмірі 4 млн євро розпочав роботу в Польщі в 2014 році⁴. Метою хабу є залучення до інноваційної діяльності на спільній технологічній платформі дослідників, винахідників, інноваторів країн Центральної та Східної Європи, що має посилити процеси інноваційної глокалізації та інноватизації країн даного регіону.

Як бачимо, розвинені країни широко використовують здобутки університетів, поєднуючи їх з провідними державними та приватними установами, а також підприємствами на рівні регіону, що дозволяє налагодити тісну співпрацю з інноваторами та підприємцями у певній галузі або галузях, та об'єднують їх у інноваційні хаби за регіональним принципом.

Перевагами та функціями регіональних інноваційних хабів є:

функція «єдиного вікна для інноватора»;

надання широкого спектра послуг у сфері інтелектуальної власності та інновацій (в тому числі, патентний ландшафт, патентно-кон'юнктурні дослідження, аналіз ринку, патентні та маркетингові дослідження, оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності, PRO-менеджмент тощо);

надання консультацій для учасників інноваційного процесу;

надання консультацій для представників креативних індустрій;

наявність кваліфікованих фахівців з питань інтелектуальної власності та інновацій;

інкубація та акселерація;

можливості для підвищення кваліфікації фахової спільноти сфери інтелектуальної власності та інновацій;

наявність широкого кола бізнес- та інших партнерів, платформ для співпраці;

забезпечення пошуку грантів та сприяння у залученні інвестицій;

забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;

об'єднання всіх зацікавлених сторін у створенні, захисті та забезпеченні більш ефективного та дієвого використання інтелектуальної власності та інновацій, здійснення швидкого обміну і синтезу інформації у сфері інтелектуальної власності та інновацій;

⁴ https://eprints.kname.edu.ua/50096/1/ilovepdf_com-11-13.pdf

здійснення постійної взаємодії зі стейкхолдерами в межах відбору інноваційних проєктів із метою їх подальшої успішної комерціалізації;

забезпечення пошуку конкретних технологічних рішень, забезпечення проведення конкурсів стартапів;

повний супровід інноваційного проєкту на всіх стадіях його розвитку;

створення сприятливого середовища для спільноти інноваторів, креаторів, підприємців, стартапів та МСП із забезпеченням їх широкої підтримки та налагодження співпраці та/або партнерства з іншими ініціативами, проєктами, кластерами та суб'єктами інноваційної діяльності;

забезпечення тестування нових рішень, технологій або перевірки гіпотез, розвитку та взаємозамодії від виникнення проблеми, перевірки гіпотези до реалізації проєкту із забезпеченням узгодження юридичних документів;

надання коворкінг-простору;

просвітницька діяльність, надання освітніх і консультаційних послуг шляхом підготовки та перепідготовки кадрів, розвитку навичок і формування компетенцій у сфері інтелектуальної власності та інновацій тощо.

Учасниками регіонального інноваційного хабу можуть бути заклади освіти, науково-дослідні установи, лабораторії, інкубатори та акселератори, наукові парки, стартап-школи, стартап-студії, мережа TISC, венчурні студії, венчурні інвестори, фізичні особи-підприємці, підприємства, установи, організації усіх форм власності, громадські організації тощо.

Одними із основних учасників регіональних інноваційних хабів можуть стати **індустріальні парки** – це велика можливість об'єднати науку з бізнесом у певній галузі або за певним напрямом.

УКРНОІВІ (IP Офіс) через Національний хаб інтелектуальної власності та інновацій (далі – National IP&Innovations Hub) виступає партнером регіонального інноваційного хабу як безпосередньо, так і через TISC, відкритий у регіоні.

Алгоритм створення та функціонування регіонального інноваційного хабу включає принаймні **8 кроків**.

Крок 1: Формування місії та візії регіонального інноваційного хабу

Місія та візія кожного регіонального інноваційного хабу може відрізнитися, враховуючи ключові компетенції та сильні сторони кожного регіону.

Регіональні інноваційні хаби можуть існувати на перетині кластерів, секторів і функцій його учасників. Саме тому важливим аспектом при формуванні партнерства щодо створення регіонального інноваційного хабу є використання наявної в регіоні бази навичок та інституційні сильні сторони регіону.

Для того, щоб визначити ціннісну пропозицію регіону, потрібно визначити, які унікальні сфери конкурентних переваг може розвивати відповідний регіон.

Крок 2: Визначити склад учасників, ключових партнерів та варіанти взаємодії з ними у рамках регіонального інноваційного хабу

Для того, щоб визначити склад учасників, ключових партнерів та варіанти взаємодії з ними, потрібно визначитися, які університети, науково-дослідні установи, інкубатори, інвестори, підприємства тощо можуть стати партнерськими інституціями для створення регіональних інноваційних хабів.

Партнери регіонального інноваційного хабу можуть укласти угоду про партнерство (договір про співробітництво).

Також важливим є створення та забезпечення функціонування онлайн-платформи для комунікації між партнерами та стейкхолдерами на рівні регіону.

IP Офіс надає інформаційні ресурси для розвитку платформи.

Крок 3: Визначити організаційно-правову форму регіонального інноваційного хабу

Регіональний інноваційний хаб може бути створений у будь-якій організаційно-правовій формі, передбаченій законодавством України.

Окрім того, регіональний інноваційний хаб може бути у вигляді структурного підрозділу університету або наукової установи чи іншого підприємства, установи, організації. Складовою інноваційного хабу може бути TISC, відкритий у регіоні.

На базі регіонального інноваційного хабу може створюватися також інноваційна рада, яка здійснюватиме прийняття стратегічних рішень. До складу інноваційної ради може входити по одному представнику від кожного учасника хабу. Для здійснення операційного управління хабом учасники можуть обрати одного учасника-представника.

Крок 4: Визначити стратегію розвитку регіонального інноваційного хабу

З метою забезпечення ефективного функціонування регіонального інноваційного хабу та моніторингу його діяльності необхідним кроком є

здійснення стратегічного планування. Стратегія розвитку регіонального інноваційного хабу дозволяє сфокусуватися на визначенні візії та конкретизації цілей на їх досягненні, та дає змогу рухатись до неї у найбільш оптимальний спосіб.

Наприклад, орієнтовними стратегічними напрямками та пріоритетами діяльності регіональних інноваційних хабів можуть бути:

стимулювання створення інноваційного та R&D кластеру;

вектор на ефективну взаємодію місцевої влади, науки та бізнесу;

збільшення частки інноваційно-активних підприємств;

збільшення частки МСП, залучених до інноваційної діяльності;

створення умов для розвитку сприятливого інвестиційного клімату та сприяння залученню іноземних інвестицій.

Якщо регіон вбачає розвиток креативних індустрій перспективним, то цей аспект деталізується при визначенні стратегічних напрямів і пріоритетів.

При визначенні стратегії кожного регіонального інноваційного хабу слід орієнтуватися на розв'язання нагальних проблем та/або потреб бенефіціарів (певної соціальної групи населення або категорії/галузі бізнесу чи сфери господарської діяльності, проблеми та/або потреби якої потрібно вирішити/задовольнити на рівні регіону завдяки функціонуванню регіонального інноваційного хабу).

При формуванні стратегії розвитку регіонального інноваційного хабу слід дотримуватися такого алгоритму дій:

1) формування кінцевої мети, яка описує сталу бажану амбітну позитивну зміну як кінцевий результат;

Приклад кінцевої мети:

«Регіональний інноваційний хаб – драйвер економічного розвитку регіону»;

2) визначення стратегічних та операційних цілей – довгострокових та середньострокових результатів, що забезпечують досягнення кінцевої мети;

Приклад стратегічної цілі:

«На базі регіонального інноваційного хабу ефективно функціонує інноваційна інфраструктура»;

Приклад операційної цілі:

«Забезпечено наявність лабораторій, коворкінг-простору з метою надання послуг у сфері інтелектуальної власності та інновацій на базі регіонального інноваційного хабу»;

3) створення завдань – короткострокових заходів або кроків, що приводять до проміжних результатів, які своєю чергою є складовими у досягненні окремих операційних цілей;

Приклад завдання:

«Забезпечити процес фандрайзингу задля оновлення і розширення інфраструктурної бази».

Узагальнені індикатори виконання завдань мають привести до досягнення поставленої кінцевої мети.

Крок 5: Визначити ключові ресурси, а також шляхи фінансування регіонального інноваційного хабу

Ключовими ресурсами регіонального інноваційного хабу є:

Кадрові ресурси. Залучення кваліфікованих працівників, у тому числі професіоналів у сфері інтелектуальної власності, адже саме люди є генераторами ідей і саме вони можуть створювати програми реалізації цих ідей, а також надавати послуги.

Фінансові ресурси. Забезпечення достатнього фінансування для впровадження стратегії розвитку регіонального інноваційного хабу.

Матеріально-технічні ресурси. Забезпечення сучасної матеріально-технічної, інформаційно-технологічної та іншої інфраструктури для ефективної роботи.

Партнерські зв'язки. Розвиток стратегічних партнерств із підприємствами, установами, організаціями, в тому числі великими корпораціями, які можуть надавати фінансову, технічну та/або іншу підтримку діяльності або бути замовниками широкого спектра послуг регіонального інноваційного хабу.

Комунікаційні можливості. Використання ресурсів для реклами та просування хабу серед цільової аудиторії. Розробка ефективних комунікаційних стратегій для залучення учасників та партнерів.

Фінансування регіонального інноваційного хабу може здійснюватися такими шляхами: донорська та спонсорська підтримка, гранти, венчурні фонди, внески учасників, кошти місцевих бюджетів, інші джерела, не заборонені законодавством.

При визначенні ключових ресурсів слід виходити із того, що ефективна модель функціонування регіональних інноваційних хабів можлива, коли до активів регіональних інноваційних хабів належатимуть:

пріоритетні для окремого регіону галузі та спеціалізації (наприклад, зелені технології, медицина тощо), але при цьому не обмежується можливість створення одного загального хабу на регіон або декілька галузевих;

кадрові потоки, джерелом яких є заклади освіти та наукові установи;

наявна у регіоні інфраструктура, зокрема (але не виключно) дослідницька та інноваційна;

пільги і переваги індустріальних парків;

можливості венчурного капіталу.

Результатом реалізації кроку може бути SWOT-карта (аналіз) регіону в сфері інновацій та ІВ.

Крок 6: Створити ком'юніті для поширення знань з інтелектуальної власності та інновацій з метою підвищення інноваційної та ІР-культури на базі регіонального інноваційного хабу

EUIPO у своєму Стратегічному плані на 2025⁵ визначив наступне завдання – «Розвиток хабу знань з інтелектуальної власності» («Developing an IP knowledge hub»).

На рівні регіону також архіважливо здійснювати обмін знаннями, підтримку освіти та навчання, співробітництво та комунікацію з питань інтелектуальної власності та інновацій.

Підвищення рівня знань з інтелектуальної власності та інновацій на місцевому рівні є одним із ключових завдань для розвитку інноваційної екосистеми.

Досягнути цілі можливо шляхом залучення провідних фахівців у сфері інтелектуальної власності та інновацій для здійснення просвітницької діяльності серед учасників та стейкхолдерів регіонального інноваційного хабу.

З цією метою необхідно забезпечити регулярне проведення різноманітних заходів, спрямованих на підвищення культури інтелектуальної власності та інновацій, зокрема, рекомендується:

⁵ https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/contentPdfs/about_euipo/strategic_plan/strategic-plan-2025_draft.pdf

забезпечити проведення тренінгів, семінарів та менторських програм з питань інтелектуальної власності та інновацій;

забезпечити проведення зустрічей, стратегічних і нетворкінг-сесій та фокус-груп з усіма учасниками інноваційного процесу;

забезпечити проведення заходів, спрямованих на взаємодію між учасниками інноваційного процесу (фестивалі інновацій, конкурси стартап-проектів, виставки тощо).

National IP&Innovations Hub ставить за мету ведення національного календаря подій для взаємодії інноваторів та інвесторів (битви стартапів, пітчінги) та ведення вебпорталу про можливості інвестування в інновації.

Крок 7: Створити інфраструктуру, забезпечити наявність лабораторій, коворкінг-простору, в тому числі забезпечити надання послуг у сфері інтелектуальної власності та інновацій на базі регіонального інноваційного хабу

З метою підтримки та розвитку регіональних інноваційних хабів, забезпечення на їх базі нових перспективних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок необхідним є забезпечення створення дослідницької та інноваційної інфраструктури, зокрема забезпечення наявності лабораторій, коворкінг-простору, в тому числі забезпечення надання послуг у сфері інтелектуальної власності та інновацій.

Для реалізації даного кроку доцільним є:

забезпечити процес фандрайзингу, в тому числі і задля оновлення і розширення інфраструктурної бази;

забезпечити залучення до регіонального інноваційного хабу як партнерів приватних інкубаторів, акселераторів, лабораторій тощо на взаємовигідних умовах;

забезпечити ланцюг взаємодії партнерів (офісів трансферу технологій, TISC, стартап-шкіл, інкубаторів, акселераторів, професіоналів у сфері інтелектуальної власності; наукових та індустріальних парків, високотехнологічних компаній) таким чином, щоб можна було покрити весь спектр послуг для інноватора на будь-якому етапі інноваційного циклу;

сприяти наданню доступу і права на безоплатне користування науковим обладнанням, на якому проводять науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;

забезпечити надання широкого спектра послуг з питань інтелектуальної власності та інновацій, зокрема: проведення маркетингового дослідження щодо

об'єктів права інтелектуальної власності; надання інформації та консультацій щодо набуття та охорони прав на об'єкти права інтелектуальної власності; оцінка прав інтелектуальної власності; надання консультацій при розробці інноваційного проєкту або стартапу; підготовка аналітичного звіту щодо об'єктів права інтелектуальної власності, які є складовою інноваційного проєкту або стартапу; надання консультацій щодо комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі шляхом трансферу технологій тощо.

Крок 8: Забезпечити розміщення стартап-компаній та залучення інвестицій на базі регіонального інноваційного хабу

Задля реалізації цього кроку необхідно першочергово:

забезпечити створення, зростання та масштабування стартапів, в тому числі пошук інвестицій;

забезпечити створення та функціонування спін-оффів;

забезпечити створення в регіоні R&D центрів вітчизняних та зарубіжних високотехнологічних компаній (в Україні вже працюють R&D центри Google, Samsung, Reddit, Glovo та ін.);

забезпечити створення сприятливих умов для стартапів, спін-оффів, R&D центрів (резидентів хабу, тобто заснованих на базі регіонального інноваційного хабу), наприклад, зручне розташування, пільгова орендна ставка тощо;

збільшити присутність професіоналів у сфері інтелектуальної власності;

забезпечити взаємодію з венчурними фондами та інвесторами, в тому числі зарубіжними.

Інструменти підтримки діяльності регіональних інноваційних хабів

Інструменти підтримки регіональних інноваційних хабів можуть бути запроваджені на державному, регіональному та локальному рівнях.

Державний рівень передбачає існування державних цільових програм підтримки інноваційних та дослідницьких інфраструктур та інших механізмів фінансування діяльності регіональних інноваційних хабів, не заборонених законодавством, в тому числі за рахунок коштів, залучених через механізм державно-приватного партнерства.

Обсяг фінансування з державного бюджету визначається з урахуванням можливостей здійснення такого фінансування в умовах режиму воєнного часу.

Підтримка діяльності регіональних інноваційних хабів може здійснюватися також із застосуванням можливостей фінансової та технічної допомоги, яку

надають Україні міжнародні установи та іноземні держави. Технічна допомога може бути залучена у вигляді експертної допомоги, необхідних матеріальних ресурсів або грошових коштів, виділених на цільові потреби.

У випадку створення регіонального інноваційного хабу на базі або за участі індустріального парку інструментом підтримки може виступати **державне стимулювання у вигляді пільг і стимулів**, якими користуються індустріальні парки, зокрема право на:

повну або часткову компенсацію відсоткової ставки за кредитами (позиками) на облаштування та/або здійснення господарської діяльності у межах індустріальних парків;

надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків та/або забезпечення будівництва об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для створення та функціонування індустріальних парків;

компенсацію витрат на підключення та приєднання до інженерно-транспортних мереж;

звільнення від податку на прибуток на 10 років за умови його реінвестування в розвиток інвестиційного проєкту;

звільнення від оподаткування ПДВ ввезення нового устаткування (обладнання) для власного використання;

можливість застосування за рішенням органу місцевого самоврядування пільг на податок на нерухомість на території індустріальних парків;

звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання), що ввозиться учасниками індустріальних парків для власного використання.

Регіональний рівень передбачає існування регіональних програм розвитку та підтримки інноваційних та дослідницьких інфраструктур та інших механізмів фінансування діяльності регіональних інноваційних хабів, не заборонених законодавством.

До підтримки діяльності регіональних інноваційних хабів можуть долучатися органи місцевого самоврядування, зокрема, обласні ради, їх об'єднання.

Обсяг фінансування з обласного бюджету визначається з урахуванням можливостей здійснення такого фінансування.

National IP&Innovations Hub долучається до підтримки своєї регіональної мережі хабів. Така підтримка включає, зокрема:

експертну підтримку та консультування;

надання широкого спектра послуг з питань інтелектуальної власності та інновацій;

реалізацію спільних проєктів;

спільний пошук грантового фінансування;

акселераційні програми;

навчально-методичне забезпечення;

матчмейкінг та пошук партнерів;

маркетинг та PR тощо.

Локальний рівень передбачає існування місцевих цільових програм підтримки інноваційних та дослідницьких інфраструктур та інших механізмів фінансування діяльності регіональних інноваційних хабів, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансування з місцевого бюджету визначається з урахуванням можливостей здійснення такого фінансування.

Інші інструменти підтримки на локальному рівні можуть включати самостійне здійснення регіональним інноваційним хабом такої діяльності:

забезпечення процесу фандрайзингу;

сприяння матеріально-технічному та методичному забезпеченню;

забезпечення формування команди кваліфікованих та мотивованих спеціалістів, забезпечення їх навчання та підвищення кваліфікації тощо.

Показники ефективності функціонування регіонального інноваційного хабу

Ключовими показниками результатів діяльності хабу будуть:

частка інноваційно-активних підприємств в регіоні;

частка МСП, залучених до інноваційної діяльності;

частка креативних індустрій, що беруть участь в економічному розвитку регіону (якщо такі індустрії визначені серед завдань хабу);

динаміка зростання в регіоні обсягу реалізованої інноваційної продукції;

динаміка обсягу фінансування інноваційної діяльності в межах діяльності регіонального інноваційного хабу;

кількість фізичних та юридичних осіб, які отримали фінансування в межах діяльності регіонального інноваційного хабу;

кількість поданих в межах діяльності регіонального інноваційного хабу заявок на реєстрацію прав на об'єкти інтелектуальної власності;

кількість отриманих в межах діяльності регіонального інноваційного хабу охоронних документів;

кількість проведених регіональним інноваційним хабом патентних пошуків та маркетингових досліджень;

кількість фахівців, що надають послуги у сфері інтелектуальної власності та трансферу технологій;

кількість фізичних та юридичних осіб, які звернулися до регіонального інноваційного хабу;

кількість укладених за участі регіонального інноваційного хабу договорів про трансфер технологій;

кількість проєктів, що пройшли інкубацію та акселерацію;

кількість створених стартапів та обсяг залучених інвестицій;

кількість фахівців, які пройшли навчання на базі регіонального інноваційного хабу;

відсоток обізнаного населення щодо питань інтелектуальної власності та інновацій.
